УДК 331.4:614.8

І. М. Нєнно
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

ЗМЕНШЕННЯ ІНТЕГРАЛЬНОГО РИЗИКУ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА ЗА РАХУНОК ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЕВАГ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ

© Нєнно І. М., 2016

Визначення переваг "ризик-менеджменту", за рахунок яких можна досягти зменшення ймовірності реалізації сукупного (інтегрального) ризику банкрутства. Проведено аналіз сукупного ризику банкрутства морського торговельного порту України. Запропоновано напрямки зменшення вірогідності банкрутства: скорочення податків та трансакційних витрат, покращення якості прийняття інвестиційних рішень, залучення управлінського персоналу, зменшення нестабільності доходів, підвищення акціонерної вартості та захист фінансових інтересів акціонерів. Результати дослідження можуть бути застосовані для впровадження системи управління ризиками у морських торговельних портах.

Ключові слова: ризик; переваги управління ризиками; банкрутство; морський торговельний порт.

I. M. Nyenno
Odessa I. I. Mechnikov National University

REDUCTION OF THE INTEGRATED BANKRUPTCY RISK THROUGH RISK MANAGEMENT ADVANTAGES APPLICATION

© Nyenno I. M., 2016

The purpose of the article is to define the "risk-management" advantages, which would allow achieving the probability reduction of enterprise integral bankruptcy risk. As a result, the next range of research tasks was solved: risk-management terminology was analyzed and the author's understanding concretized; the directions for bankruptcy risk reduction under the Enterprise Risk Management (ERM) framework were formed.

Enterprise Risk Management is understandable as a new philosophy of strategic management. It arose as a result of revolutionary change if the risk-management purpose. The change means refuse from the defensive function of risk minimization to adaptation of proactive managing of risks. Integral bankruptcy risk became an object of analysis and management. The quantitative measurement is a volatility of market value of the enterprise, for which the standard deviation is used. Successful introduction of risk-management is possible in the case of four components interaction: organizational provision; methodological support, including qualitative evaluation of the risk-appetite; calculation of the economic effectives (Economic Value Added – EVA); stress-testing and monitoring by risk-map; information analytical systems.

It was suggested to use the range-score approach to analyze the financial and economic performance of the port to prevent the overall risk of bankruptcy. It is a financial method, which is based on the comparison of real and normative results of financial coefficients. During the comparison the principle of colored visualizing is used, depending on the distance from the recommended optimal meaning of the coefficients. The coefficients were chosen by orientation of the next criteria: informational availability and simplicity of the evaluation coefficients calculations; avoiding of double-coefficients, i.e. coefficients with linear dependence. As a result, 16 coefficients were chosen, that give the complete observation about the financial-economic activity of the enterprise. The coefficients were divided to the 5 groups relatively to

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

the most important characteristics of the enterprise. The coefficients calculations and distribution under risk zones gives the primary understanding of solvency. The next step is to unite the coefficients to one resulting parameter. Thus, each side of the enterprise activity is qualified by the overall evaluation. The evaluation results of the state enterprise "Berdyanskiy sea trade port" were presented. Using of the range-score approach for bankruptcy risk evaluation upon the indicators of financial stability, solvency, business effectiveness, balance structure, profitability, bankruptcy probability. The directions for further decreasing of the bankruptcy probability of the sea trade port in the ERM framework are: tax and transaction costs reduction; improvement of the quality of investment decisions; attraction of the managerial staff and support of their career security; mitigation of the earnings instability; amplification of the shareholders' value and defense of their financial interests. The further research perspectives are to form the business-model of the enterprise development, based on the decomposition of the indicators, oriented on risk optimization.

Key words: risk; risk management advantages; bankruptcy; sea trade port.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Завоювання довгострокових конкурентних переваг і формування стратегічного потенціалу підприємства повинно ґрунтуватися на реальній оцінці його становища та формулювання перспектив розвитку. Стратегічний розвиток є складним багаторівневим процесом. Планування цього розвитку повинно спиратися на дані аналізу. Це зумовлює доцільність використання таких методів, які могли б принести найбільший ступінь достовірності, надати інформацію, яка дасть змогу зробити певні висновки, провести прогнозування та розробити план дій щодо забезпечення розвитку підприємства. Особливо важливим це є для бюджетоутворювальних підприємств, якими є морські торговельні порти. Першочерговим завданням для них є запобігання реалізації сукупного ризику банкрутства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Наведемо істотні здобутки українських авторів. Зокрема, А. Старостіна, В. Кравченко [1, с. 170–185] поглиблюють теорію класифікаційних підходів та розробки програми управління ризиками. О. Кузьмін [2, с. 25–98] розглядає еволюцію поглядів на ризик-менеджмент в економічній науці та ризики інноваційної діяльності. В. Гранатуров [3] вивчає процеси нейтралізації фінансових, податкових та інвестиційних ризиків. Російські автори О. Лобанов, А. Чугунов, М. Рогов [4, с. 517–618; 4, с. 203–228] приділяють увагу питанням управління ринковими ризиками та концепції інтегрованого ризик-менеджменту на рівні підприємства. В. Буянов один з небагатьох, хто концентрує увагу на практичних проблемах ризикології, зокрема на технології управління стратегічними ризиками [5, с. 244–254]. Їхню основну відмінність він бачить у контексті цілей підприємства. На його думку, «… стратегічне ризикопланування – це управлінський процес створення та підтримки стратегічної відповідності між місією, цілями, потенційними можливостями, ризиками та шансами. Воно спирається на чітко сформульовані програмні доктрини, меморандуми, виклад допоміжних цілей і завдань та інтуїтивну уяву про майбутнє» [5, с. 248]. Пропонується модель стратегічного ризикоплану з семи розділів: цілі та завдання, набір стратегій, інтегральні ризики, функціональні стратегії, встановлення полів ризику, описання ризиків операцій, капіталовкладення.

Мета роботи – визначити переваги «ризик-менеджменту», за рахунок яких можна досягти зменшення ймовірності реалізації сукупного (інтегрального) ризику банкрутства. Мета дослідження зумовила перелік завдань, що підлягають вирішенню, для її досягнення. До них належать:

– аналіз термінології «управління ризиками» та конкретизації авторського бачення;

– аналіз сукупного ризику банкрутства Морського торговельного порту України із використанням спектр-бального методу;

– формування напрямків зменшення інтегрального ризику банкрутства підприємства у межах концепції інтегрованого управління ризиками.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сформулюємо визначення поняття «ризик-менеджмент» чи «управління ризиками», яке буде використане для досягнення мети цього дослідження (табл. 1):

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

Таблиця 1

Визначення управління ризиками*

№ з/п	Визначення	Джерело
1	Ризик-менеджмент – це логічний розвиток та виконання плану взаємодії із потенційними збитками. Метою програми ризик-менеджменту є управління з метою уникнення збитків компанії та захисту її активів. Процес ризик-менеджменту включає ідентифікацію та вимір потенційних збитків; вибір найефективніших методів контролінгу та запобігання фінансовим збиткам; впровадження та моніторинг результатів	[6], с. 44–47
2	Ризик-менеджмент – це акт чи практика взаємодії із ризиком. Він включає планування ризику, оцінку (ідентифікацію та аналіз) факторів ризику, розробку альтернатив запобігання ризику для визначення того, як змінився рівень впливу ризиків, документування загальної програми управління ризиками	[7], с. 22
3	Інтегрований ризик-менеджмент – управління ризиками, яке координується вищим керівництвом. При цьому кожен співробітник організації розглядає ризик-менеджмент як частинку своєї роботи. Ризик-менеджмент є безперервним та розширеним процесом, який розглядає усі ризики та можливості організації	[9], с. 14
4	Управління ризиками – це насамперед відповідальність на усіх рівнях прийняття рішень. Це політика, планування, структура управління та система управління, яка формується тільки вищим керівництвом підприємства. Завданням ризик-менеджменту є збереження статутного капіталу та наявної фінансової політики	[10], с. 203–207
5	Ризик-менеджмент на рівні підприємства (Enterprise Risk Management) чи інтегрований ризик-менеджмент* – це нова філософія стратегічного управління. Його виникнення стало наслідком революційної зміни мети ризик-менеджменту. Вона проявилася у відмові від захисної мінімізації ризику на користь попереджувального проактивного управління ним. Об'єктом аналізу та управління у межах корпоративного ризик-менеджменту виступає сукупний чи інтегральний ризик банкрутства підприємства. Кількісною мірою є волатильність ринкової вартості підприємства, для оцінки якої використовується стандартне відхилення вартості акцій. Успішна реалізація ERM можлива за взаємодії чотирьох ключових компонентів: 1) організаційного супроводу 2) методологічного забезпечення, яке включає: кількісну оцінку схильності до ризику; розрахунок економічного ефекту та ефективності (Economic Value Added – EVA) 3) перевірку на стійкість (стрес-тестування) 4) інформаційно-аналітичні системи	[4], с. 527–529 (використано для досягнення мети дослідження)

* *Складено автором.*

Проаналізуємо фінансові ризики та сукупний ризик банкрутства за допомогою спектр-бального методу. Цей метод передбачає проведення аналізу фінансових коефіцієнтів за допомогою порівняння отриманих значень з рекомендованими нормативними величинами, що відіграють роль порогових нормативів. Чим віддаленіше значення коефіцієнтів від нормативного рівня, тим нижчий ступінь фінансового благополуччя підприємства і вищий ризик потрапляння у категорію нестабільних підприємств.

Відбір фінансових коефіцієнтів здійснюється з орієнтацією на такі критерії:

1) доступність інформації та простота розрахунку оцінкових показників;

2) усунення дублюючих коефіцієнтів, тобто коефіцієнтів, пов'язаних очевидною лінійною залежністю. У результаті відібрано 16 коефіцієнтів, що дає містке і повне уявлення про фінансово-економічний стан підприємства. Усі коефіцієнти розбиті на п'ять груп, відповідно до найістотніших характеристик фінансово-економічного стану. Проводиться розрахунок показників, їх розподіл за зонами ризику дає первинне уявлення про фінансовий стан підприємства. Наступним кроком є зведення кількох показників кожної групи до одного результуючого параметра: К1.1, К1.2, К1.3 до К1 і т. д. Отже, кожна сторона діяльності підприємства кваліфікується деякою узагальненою оцінкою (табл. 2).

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

Таблиця 2

Нормативні величини показників аналізу фінансових ризиків та сукупного ризику банкрутства за допомогою спектр-бального методу*

Показник	0	1	3	5
	Зона ризику	Зона небезпеки	Зона стабільності	Зона благополуччя
1. Показники фінансової стійкості				
1.1. Коефіцієнт фінансової незалежності або автономії	нижче за 0,5	0,5–0,65	0,65–0,8	вище за 0,8
1.2. Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів	вище за 0,8	0,8–0,5	0,5–0,2	нижче за 0,2
1.3. Коефіцієнт співвідношення власних і позикових коштів	вище за 0,15	0,15–0,1	0,1–0,05	нижче за 0,05
2. Показники платоспроможності				
2.1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	нижче за 0,2	0,2–0,3	0,3–0,4	вище за 0,4
2.2. Проміжний коефіцієнт покриття	нижче за 0,7	0,7–0,85	0,85–1,0	вище за 1,0
2.3. Коефіцієнт забезпеченості запасами короткострокових зобов'язань	нижче за 0,4	0,4–0,6	0,6–0,8	вище за 0,8
3. Показники ділової активності				
3.1. Загальний коефіцієнт оборотності	нижче за 0,4	0,4–0,6	0,6–0,8	вище за 0,8
3.2. Коефіцієнт оборотності запасів	нижче за 2,0	2,0–3,0	3,0–4,0	вище за 4,0
3.3. Коефіцієнт оборотності власних коштів	нижче за 0,8	0,8–0,9	0,9–1,0	вище за 1,0
4. Показники оцінки структури балансу				
4.1. Коефіцієнт поточної ліквідності	нижче за 1,2	1,2–1,5	1,5–1,8	вище за 1,8
4.2. Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	нижче за 0,05	0,05–0,1	0,1–0,15	вище за 0,15
4.3. Коефіцієнт співвідношення чистих активів і статутного капіталу	нижче за 1,0	1,0–0,5	1,5–2,0	вище за 2,0
5. Показники рентабельності				
5.1. Коефіцієнт рентабельності використання усього капіталу	нижче за 0,05	0,05–0,1	0,1–0,15	вище за 0,15
5.2. Коефіцієнт використання власних коштів	нижче за 0,07	0,07–0,15	0,15–0,2	вище за 0,2
5.3. Коефіцієнт рентабельності продажів	нижче за 0,1	0,1–0,2	0,2–0,3	вище за 0,3
5.4. Коефіцієнт рентабельності за поточними витратами	нижче за 0,15	0,15–0,3	0,3–0,4	вище за 0,4
6. Показники ймовірності банкрутства				
6.1. Модель Ліса	нижче за 0,037			вище за 0,037
6.2. Модель Спрінгейта	нижче за 0,862			вище за 0,862
6.3. Модель Ж. Конана та М. Голдера	вище за 0,002	від -0,068 до 0,002	від -0,107 до -0,068	нижче за -0,107

** Розроблено автором.*

На основі цих даних можна зробити висновки про стан підприємства. Спектр-бальний метод є надійним методом фінансового аналізу. Його суть полягає у проведенні аналізу фінансових коефіцієнтів за допомогою порівняння отриманих значень із нормативними величинами, використовується при цьому система «рознесення» цих значень по зонах віддаленості від оптимального рівня. Розглянемо результати його використання на прикладі ДП «Бердянський морський торговельний порт» (табл. 3).

Коефіцієнт фінансової незалежності або автономії показує частку власних коштів до загальної суми пасиву. У 2012 р. він становив 0,94, в 2013 р. – 0,97, у 2014 р. – 0,93. Це відбувається через збільшення власного капіталу у пасивах і говорить про те, що бізнес більш захищений (маленький ризик втрати). Розраховується як відношення власних коштів до загальної суми пасивів. Рекомендоване значення – 65 %. Необхідність у власному капіталі зумовлена вимогами самофінансування підприємств, що є основою його самостійності та незалежності. Особливість власного капіталу полягає у тому, що він інвестується на довгостроковій основі і піддається найбільшому ризику. Чим вища його частка у пасивах, тим вищий буфер, який захищає кредиторів від збитків, а отже, і менший ризик втрати бізнесу.

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

Таблиця 3

Аналіз фінансових ризиків та інтегрального ризику банкрутства за допомогою спектр-бального методу на прикладі Бердянського морського торговельного порту, 2012–2014 рр.*

Показники	2012 рік			2013 рік			2014 рік		
	Значення	Оцінка	Зміна	Значення	Оцінка	Зміна	Значення	Оцінка	Зміна
Зведені показники фінансового стану підприємства									
Фінансової стійкості	порівняно стійке			абсолютно стійке			порівняно стійке		
Платоспроможності	порівняно стійке			абсолютно стійке			порівняно стійке		
Ділової активності	порівняно стійке			нестійке			нестійке		
Оцінки структури балансу	абсолютно стійке			абсолютно стійке			абсолютно стійке		
Рентабельності	кризове			кризове			нестійке		
Зведені показники ймовірності банкрутства підприємства									
Модель Ліса	висока			низька			низька		
Модель Спрінгейта	низька			висока			низька		
Модель Ж. Конана та М. Голдера	100 %			20 %			20 %		
1. Показники фінансової стійкості		4,3			5,0			4,3	
Коефіцієнт фінансової незалежності або автономії	0,94	5		0,97	5	+	0,93	5	–
Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів	0,00	5		0,00	5	+	0,00	5	=
Коефіцієнт співвідношення власних і позикових коштів	0,06	3		0,03	5	+	0,08	3	–
2. Показники платоспроможності		4,3			5,0			3,7	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,15	5		1,51	5	+	2,64	5	+
Проміжний коефіцієнт покриття	2,30	5		3,11	5	+	3,44	5	+
Коефіцієнт забезпеченості запасами короткострокових зобов'язань	0,76	3		1,16	5	+	0,41	1	–
3. Показники ділової активності		2,7			2,0			2,0	
Загальний коефіцієнт оборотності	0,75	3		0,52	1	–	0,47	1	–
Коефіцієнт оборотності запасів	16,59	5		16,97	5	+	13,90	5	–
Коефіцієнт оборотності власних коштів	0,80	0		0,53	0	–	0,50	0	–
4. Показники оцінки структури балансу		5,0			5,0			5,0	
Коефіцієнт поточної ліквідності	3,09	5		4,70	5	+	4,09	5	–
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	0,68	5		0,79	5	+	0,76	5	–
Коефіцієнт співвідношення чистих активів і статутного капіталу	5,37	5		12,93	5	+	14,40	5	+
5. Показники рентабельності		0,3			0,0			2,0	
Коефіцієнт рентабельності використання всього капіталу	0,05	1		-0,02	0	–	0,11	3	+
Коефіцієнт використання власних коштів	0,05	0		-0,02	0	–	0,12	1	+
Коефіцієнт рентабельності продажів	0,07	0		-0,03	0	–	0,24	3	+
Коефіцієнт рентабельності за поточними витратами	0,07	0		-0,03	0	–	0,28	1	+

** Розроблено та розраховано автором.*

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів – це відношення суми довгострокових і короткострокових позик до власного капіталу. Коефіцієнт дорівнює 0, тому що сума власного капіталу збільшується, короткострокових і довгострокових позик немає Коефіцієнт співвідношення власних і позикових коштів є відношенням суми довгострокових і короткострокових зобов'язань до власного капіталу. У 2012 р. – 0,06, в 2013 р. – 0,03, в 2014 р. – 0,08. Коефіцієнт в 2013 р. зменшується, тому що сума власного капіталу збільшується, довгострокових зобов'язань немає, а короткострокові зобов'язання зменшуються. У 2014 р. відбулося збільшення короткострокових зобов'язань.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує частку короткострокових зобов'язань, які можуть бути негайно погашені за рахунок грошових коштів підприємства. Розраховується як відношення грошових коштів до короткострокових зобов'язань. Оптимальне значення – 0,4. Має тенденцію до збільшення, це позитивно відбивається на підприємстві. Від 1,15 в 2012 р., в 2013 р. – 1,51, в 2014 р. – 2,64. Це відбувається за рахунок більшої динаміки збільшення частки грошових коштів, ніж короткострокових зобов'язань. Якщо коефіцієнти ліквідності нижче від рекомендованих значень, і для кредитора, і для власника це означає, що існує небезпека того, що підприємство не зуміє впоратися зі своїми короткостроковими зобов'язаннями.

Проміжний коефіцієнт покриття ілюструє частку короткострокових зобов'язань які можна погасити за рахунок грошових коштів і надходжень від дебіторів. Позитивна динаміка досягнута за рахунок збільшення дебіторської заборгованості за зниження грошових коштів і короткострокових зобов'язань.

Коефіцієнт забезпеченості запасами короткострокових зобов'язань відображає частку короткострокових зобов'язань які можна погасити за рахунок запасів. Показники такі: у 2012 р. – 0,65, в 2013 р. – 1,11, в 2014 р. – 0,86. У 2014 р. зниження показника зумовлене більшою динамікою зменшення частки запасів, ніж короткострокових зобов'язань.

Загальний коефіцієнт оборотності висвітлює величину виручки, що припадає на кожну гривню, вкладену в активи, тобто скільки разів обернуться активи у виторзі. Спостерігається тенденція до зниження цього показника через зниження виторгу підприємства. Це говорить про те, що вкладення виявилися недостатньо ефективними. Для підвищення показника виторг повинен бути збільшений, а деякі активи зменшені (реалізовані). При цьому потрібно пам'ятати, що рішення про реалізацію активів можна приймати тільки після комплексного аналізу коефіцієнтів оборотності кожного типу активу та ліквідності підприємства. Коефіцієнт оборотності запасів зменшився. Зниження показника оборотності може означати, що:

1) у підприємства занадто багато коштів інвестовано в запаси, а надлишкові активи непродуктивні і являють собою вкладення з низькою або нульовою рентабельністю;

2) підприємство зберігає застарілі, неліквідні запаси.

Коефіцієнт оборотності власних коштів характеризує швидкість обороту вкладеного капіталу. Спостерігається тенденція до зниження цього показника від 0,80 в 2012 р. до 0,50 в 2014 р. через зниження виторгу підприємства. Це говорить про те, що вкладення виявилися недостатньо ефективними. Низький показник означає бездіяльність частини власних коштів. У цьому випадку показник оборотності власного капіталу вказує на необхідність вкладення власних коштів в інший – у джерело доходів.

Коефіцієнт поточної ліквідності показує частку короткострокових зобов'язань, які можна погасити, реалізувавши усі оборотні кошти. У 2014 р. показник показав збільшення до 4,09 за рахунок більшої динаміки зниження короткострокових зобов'язань. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами показує наявність у підприємства власних коштів, необхідних для його фінансової стійкості. Коефіцієнт співвідношення чистих активів і статутного капіталу у 2014 р. показав велике збільшення до 14,40 за рахунок зменшення статутного капіталу на 40 % та збільшення чистих активів підприємства на 50 %, що пов'язано насамперед з придбанням основних засобів.

Коефіцієнт рентабельності використання усього капіталу – це показник, що характеризує ефективність використання усіх активів підприємства. Показує величину прибутку, отриману на одиницю активів. У нашому випадку рентабельність активів збільшувалася: у 2012 р. – на 0,05, в 2014 р. – на 0,11. Коефіцієнт рентабельності продажів відображає величину прибутку, отриману на гривню реалізованої продукції. Розраховується як відношення чистого прибутку до виторгу від реалізації за відповідний період. За три роки рентабельність продажів збільшилася через прибуток компанії. Коефіцієнт рентабельності за поточними витратами характеризує величину прибутку,

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

отриману на гривню витрат. Розраховується як відношення чистого прибутку до витрат підприємства за відповідний період.

За моделями Ліса, Спрінгейта, Ж. Конана та М. Голдера ймовірність банкрутства ДП «Бердянський морський торговельний порт» у період з 2012 по 2014 рр. зменшується. Це свідчить про покращення стану підприємства з погляду впливу інтегрального ризику банкрутства. Результати можуть бути підвищені за рахунок впровадження системи Enterprise Risk Management, перевагами якого є [11, с. 8]: скорочення податків та трансакійних витрат, покращення якості прийняття інвестиційних рішень.

Переваги практичного характеру:

1. Управління ризиком ділового підприємства – це безпосередня відповідальність менеджменту, а не акціонерів. Хоча сучасна портфельна теорія робить основний внесок у теорію та практику фінансів та управління ризиками, у реальному світі аргумент про те, що інвестор може краще управляти чи диверсифікувати ризики, не є реальним. Навіть професійні керуючі фондами знаходяться на значній відстані від інсайдерської інформації, необхідної для ефективного управління ризиками, яка включає:

– історичні дані щодо ризику, економічної віддачі, цінової волатильності та інфляції;

– поточну схильність до ризику та його концентрацію у бізнесі;

– майбутні ділові та інвестиційні плани, які можуть відкоригувати профіль ризику підприємства.

Враховуючи комплексність вищенаведеної інформації, а також недостатню прозорість для аутсайдерів, акціонери не спроможні приймати оптимальні ризикові рішення. Визначення припустимої схильності до ризику та управління ними – це саме виклики менеджменту, який має первинний доступ до інформації та підтримку професіоналів з ризику. Найважливіше, що можуть зробити акціонери, – це обрати незалежний та пильний орган нагляду, який буде представляти їхні інтереси та відзивати ті інвестиції, якими вони не задоволені. При цьому досягнення цілей організації та запобігання надмірному впливу ризику залишається на відповідальності менеджменту.

2. Управління ризиками зменшує рівень нестабільності доходів. Одна з ключових цілей ризик-менеджменту – це скорочення чутливості доходів та ринкової вартості підприємства до зовнішніх змінних факторів. Наприклад, ціни на акції більш активні в управлінні ризиками компаній і менш чутливі до коливань ринкових цін. Відповідно до дослідження (P. Tufano “The Determination of Stock Exchange Price Exposure: Financial Engineering and the Gold Mining Industry” // Journal of Finance #53, 1998, pp. 1015 – 1052), ціни на акції компаній, які інтенсивніше використовували хеджування, були на 23 % менш чутливі до змін цін на золото та енергоносії, залежно від облікової та обмінної ставки та інших ринкових змінних через ризик-менеджмент. У той самий час органи контролю та пруденційного нагляду попереджають про неприпустимість використання бухгалтерських фальсифікацій з метою покращення фінансового стану підприємства.

3. Окрім управління волатильністю (чутливістю), ризик-менеджмент допомагає організації досягати своїх ділових цілей та максимізувати вартість корпорації: компанії, які затверджують програму розвитку з урахуванням ризику для управління акціонерною вартістю, переважно ідентифікують можливості для бізнес-оптимізації, яка може додати 20–30 % від вартості. Так, підвищення можливе за таких умов:

– цільові інвестиційні доходи та ціни на товари встановлені на рівні, який відображає ризик;

– капітал розміщений у проектах та напрямках із найпривабливішим співвідношенням ризику та прибутку, а стратегії передачі ризику реалізуються для оптимізації портфеля інвестицій;

– у компанії використовуються відповідні навички управління усіма ризиками для захисту від великих фінансових втрат, погіршення репутації, нанесення шкоди бренду;

– індикатори оцінювання та планові показники роботи є конгруентними до цілей підприємства по усіх рівнях управління ризиками;

– стратегічні управлінські рішення, такі як акціонування, злиття та поглинання, а також бізнес-планування, спираються на результати оцінювання ризиків.

4. Ризик-менеджмент є стимулом для розвитку кар’єри управлінського персоналу та гарантією фінансової безпеки. На індивідуальному рівні можливо найбільшою перевагою ризик-менеджменту є те, що він запобігає прийняттю незважених рішень, які виникають за умови недостатнього врахування ризиків. Цей факт підтверджують масові звільнення керуючих та директорів у кризові періоди. Окрім зменшення «кар’єрних» ризиків, топ-менеджери, які отримують заробітну платню у вигляді акцій компанії та опціонів, безпосередньо зацікавлені в успіху

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

підприємства. Цей механізм виступає важелем рівноваги інтересів акціонерів та менеджерів. Ризик-менеджмент забезпечує менеджерів кар'єрною безпекою та захищає фінансові інтереси акціонерів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи результати, які були отримані протягом дослідження, можна зробити висновок, що визначення «ризик-менеджменту» включає здебільшого його методологію чи послідовність дій. При цьому ключовим індикатором «управління ризиками» є сукупний ризик банкрутства підприємства. Використання авторської методики оцінки сукупного ризику банкрутства за показниками фінансової стійкості, платоспроможності, ділової активності, показниками оцінки структури балансу, рентабельності, показниками ймовірності банкрутства моделей на прикладі ДП «Бердянський морський торговельний порт» показало, що за період 2012–2014 рр. його стійкість підвищена. У роботі запропоновані напрямки подальшого зменшення вірогідності банкрутства у межах концепції інтегрованого ризик-менеджменту, якими є: скорочення податків та трансакійних витрат, покращення якості прийняття інвестиційних рішень, залучення управлінського персоналу та забезпечення його кар'єрної безпеки, зменшення нестабільності доходів, підвищення акціонерної вартості та захист фінансових інтересів акціонерів.

Перспективами подальших досліджень є формування бізнес-моделі розвитку підприємств, що ґрунтуються на декомпозиції показників, зорієнтованих на оптимізацію ризикового навантаження.

1. Старостина А. О. Риск-менеджмент: теория и практика: учеб. пособ. / А. О. Старостина, В. А. Кравченко. – К.: ИВЦ «Издательство «Политехника», 2004. – 200 с. 2. Кузьмін О. Є. Управління ризиками в інноваційній діяльності: навч.-метод. посіб. / О. Є. Кузьмін, Н. Ю. Подольчак, Н. І. Подольчак. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка", 2009. – 176 с. 3. Гранатуров В. М. Податковий ризик держави:визначення та класифікація / В. М. Гранатуров, І. Б. Ясенова // Фінанси України. – 2007. – № 10. – С. 86–95. 4. Лобанов А. А. Энциклопедия финансового риск-менеджмента / А. А. Лобанов, А. В. Чугунов. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2009. – 936 с. 5. Буянов В. П. Рискология (управление рисками): учеб. пособ. / В. П. Буянов. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Экзамен, 2003. – 384 с. 6. Dorfman Mark S. Introduction to Risk Management and Insurance. – Pearson Prentice Hall. – 8th ed. – 575 p. 7. Conrow E. H. Effective Risk Management: Some Keys to Success / E. H. Conrow. – 2nd ed. – American Institute of Aeronautics and Astronautics, Inc. ARIAA. – 2003. – 526 p. 8. Daniel J. International Exploration Economics, Risk and Contract Analysis / J. Daniel. – 1st ed. – DenWell. – 2003. – 401 p. 9. Томас Бартон Л., Уильям Шенкир Г., Уокер П. Комплексный подход к риск-менеджменту: стоит ли этим заниматься / Л. Томас Бартон, Г. Шенкир Уильям, П. Уокер. – М.: Изд. дом. «Вильямс», 2003. – 208 с. 10. Воробьев С. Н., Балдин К. В. Управление рисками в предпринимательстве / С. Н. Воробьев, К. В. Балдин. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К.», 2005. – 772 с. 11. Lam J. Enterprise Risk Management: From Incentives to Control / James Lam. – John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey. – 320 p.

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua